

Ο μύθος της Γαλάτειας-Παρουσίαση βιβλίου της Βασιλικής Κουρέα-Σκουτελά

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Στο πρώτο βιβλίο της Βασιλικής Κουρέα - Σκουτελά, «Τότε που δάκρυσε το δέντρο» αποθέσαμε μέρος της ψυχής μας. Δεν μας άγγιξε απλώς, μας ταξίδεψε σε βάθος χρόνου, φωτίζοντας ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα, που συμπλέκονται αριστοτεχνικά με το μυθολογικό στοιχείο. Ζήσαμε την πνευματική έξαρση της πρωτοεμφανιζόμενης συγγραφέως, που κατάφερε με τη δύναμη του λόγου και της σκέψης της να εδραιωθεί στα πολιτισμικά δρώμενα του τόπου μας.

Όταν η Βασιλική, μου εμπιστεύθηκε την παρουσίαση του καινούριου της βιβλίου, ένιωσα έντονα το βάρος της ευθύνης απέναντι στο αναγνωστικό κοινό

που διψά να εντυπώσει στις σελίδες του. Άλλωστε δεν είναι εύκολο να υπεισέλθει κανείς στα άδυτα της σκέψης ενός συγγραφέα, αφού υπάρχει πάντα ο φόβος της παρέκκλισης.

Στο βιβλίο, << Ο μύθος της Γαλάτειας >>, κυριαρχεί η αίσθηση ενός μακρινού παρελθόντος, που έρχεται αντιμέτωπο με μια πραγματικότητα που συγκλονίζει. Η συγγραφέας επεξεργάζεται και αξιοποιεί δεόντως στοιχεία από το παρελθόν. Θυμάται, καταγράφει διηγήσεις, ανασύρει μνήμες και εμπειρίες, μιας εποχής που αν και απέχει από τη σημερινή, παρουσιάζει αναλογία καταστάσεων και συμπεριφορών, όπως η φτώχεια και η στέρηση, που γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης φτωχών και κατατρεγμένων ανθρώπων. Με την πεποίθηση ότι το βιβλίο προσφέρεται για περαιτέρω συζητήσεις και επισημάνσεις σε δύσκολους καιρούς, η συγγραφέας επιχειρεί μέσω της σύνθεσης του αφηγηματικού χρόνου, την ταύτιση προσώπων και προσωπείων, παρελθόντος και παρόντος.

Φαίνεται να γνωρίζει καλά τα πρόσωπα και τις συνθήκες που τα περιβάλλουν. Κινείται με άνεση στον χώρο τους, φανερώνει τα εσώψυχά τους, με τρόπο που θα έλεγε κανείς πως ζει άμεσα τις στιγμές που ορίζουν τον καθένα. Ως παντογνώστης αφηγητής εστιάζει στην πορεία εξέλιξης του μύθου, φωτίζοντάς τον σε όλη του τη λεπτομέρεια . Εισχωρεί τεχνηέντως σε μια στυγνή πραγματικότητα, ακόμα και μέσα από τις μύχιες σκέψεις των ηρώων του έργου, ξετυλίγοντας αργά το κουβάρι που τη συνδέει με γεγονότα, που αν και πραγματικά, ενδύονται το μυθολογικό στοιχείο, με το οποίο, τα περιβάλλει η λογοτεχνική γραφίδα.

Η υπόθεση εκτυλίσσεται στις αρχές του 20^{ου}-αιώνα, στον Καλοπαναγιώτη, γενέθλιο τόπο της Β. Σκουτελά, έναν χώρο οικείο τον οποίο γνωρίζει σπιθαμή προς σπιθαμή. Η περιγραφή παραπέμπει συνειρμικά στον Παπαδιαμάντη και στο κάθε μονοπάτι της Σκιάθου που ζωντανεύει στο έργο του. Ο τόπος της, αποτελεί και στα δύο βιβλία την κύρια πηγή έμπνευσης. Η φυσιογνωμία του Καλοπαναγιώτη, προσφέρεται για διηγήσεις. Το βραχύδες έδαφος, η ασύλληπτη ομορφιά του τοπίου, τα σπίτια με τις πασίχαρες αυλές, τα παράθυρα που ανοίγουν στο πρώτο φως, ο ποταμός Σέτραχος που διαπερνά το χωριό, διασφαλίζουν την αισθητική ισορροπία του κειμένου. Από τον Καλοπαναγιώτη, μας μεταφέρει στη Λευκωσία, στη Βάσα Κοιλανίου και στο Ξερό διαγράφοντας κυκλική πορεία, για να καταλήξει στον Καλοπαναγιώτη. Η αφήγηση ξεκινά *in media res*, κάπου στο μέσο, όπου το νήμα της υπόθεσης δεν ξετυλίγεται από την αρχή, αλλά αρχίζει από το κρισιμότερο σημείο πλοκής, παραβιάζοντας την ευθύγραμμη πορεία των γεγονότων. Η δεκάχρονη τότε Βασιλική εκτελεί χρέη γραμματέως της βασικής ηρωίδας του έργου, της πληθωρικής Γαλάτειας. Με αντάλλαγμα το θεσπέσιο γλυκό του κουταλιού, αναλαμβάνει κάθε φορά που την καλεί η ηρωίδα, να γράψει

μια επιστολή, κατά πως η Γαλάτεια θα της παραγγείλει. Κάθεται απέναντί της με υπομονή, παρόλη την λόξα που διακρίνει τη γριά και δεν διστάζει να υποβάλλει ερωτήσεις που παιδεύουν τη Γαλατού και την βγάζουν από τα ρούχα της. Είναι πονεμένος άνθρωπος η θεια – Γαλατού κι όσο παράξενα κι αν φέρεται, η Βασιλική την θαυμάζει και την συμπονά. Το πέπλο μυστηρίου που απλώνεται γύρω της, εξάπτει τη φαντασία της μικρής Βασιλικής, που δεν διστάζει κάθε φορά να της υποβάλλει ερωτήσεις που την στριμώχνουν και την κάνουν να νευριάζει και να ξεσπά. Μα ποια είναι τέλος πάντων η Γαλατού; Και πώς της συμπεριφέρθηκε αλήθεια η μοίρα; Από το σημείο αυτό, η ιστορία εξακοντίζεται, αποκτά διαστάσεις που την μεταθέτουν στην πραγματικότητα μιας εποχής που αν και φαντάζει μακρινή και απροσπέλαστη έρχεται απέναντι μας, σε πρώτο πλάνο, με την αμεσότητα που χαρακτηρίζει το ύφος της Β. Σκουτελά.

Μέσα από την εγκιβωτισμένη αφήγηση, ο αναγνώστης παρακολουθεί τη βασική πορεία της ηρωίδας. Ένα κατάξανθο μυξιάρικο, με δυο τεράστια γαλάζια μάτια, που κρύβουν μέσα τους τον πόνο και τον σπαραγμό από τον χαμό της μάνας. Η απώλεια της μάνας της, σημαδεύει τη Γαλατού. Πρόκειται για ένα ψυχικό πλήγμα που συνταράσσει την ύπαρξή της -σε μια εποχή εξαιρετικά δύσκολη όπου οι συνθήκες διαβίωσης εντείνουν τον ανθρώπινο πόνο. Όταν ο πατέρας της παντρεύεται την Αντριανή η ανοίκεια συμπεριφορά της μητριάς προς τα παιδιά του άντρα της, προκαλεί την αντίδραση της Γαλατούς, που δεν αποδέχεται το γεγονός, ότι η οικογένειά της περνά σε ξένα χέρια. Ένα ανυπότακτο παιδί, χωρίς όνειρα που ψάχνει απλώς το ξεροκόμματο, ένα πλάσμα που παλεύει να επιβιώσει παρασύροντας στο διάβα της ζωής της, αισθήματα και αμφιταλαντεύσεις. Απογυμνωμένη από κάθε είδους συγκινησιακή φόρτιση, βρίσκει τρόπους να υπερασπιστεί τον εαυτό της και να διεκδικήσει ό,τι δικαιωματικά της ανήκει. Από πολύ μικρή είχε κάτι που την ξεχώριζε από τα υπόλοιπα παιδιά του κυρ-Αναστάση. Ένα συγκαλυμμένο θράσος, που έβγαινε στην επιφάνεια, όταν το επέβαλλε η ανάγκη και μια επιμονή που ξεπερνούσε τα όρια.

Τα αδέλφια της Γαλατούς έχουν ήπιο χαρακτήρα, λες και γεννήθηκαν με άλλες καταβολές. Φοβισμένα και υποταγμένα πλάσματα, που δύσκολα ξεφεύγουν από τις βουλές της Αντριανής. Προτιμούν να τα έχουν καλά μαζί της για ένα κομμάτι ψωμί, κρύβοντας επιμελώς τα πραγματικά τους συναισθήματα. Άλλωστε τι θέση έχει το συναίσθημα μπροστά στην πείνα;

Η Ευδοκία, η μεγαλύτερη αδερφή, ακολουθεί τη στετέ Χατζηφανού στη Λευκωσία, για να μάθει ράψιμο. Έχει την αίσθηση πως η ζωή της θ' αλλάξει εκεί στη χώρα και επιπλέον το ράψιμο, που θεωρείται πρόσθετο προσόν για μια κοπέλα της ηλικίας της, θα της ανοίξει πόρτες μακριά από τη μιζέρια .

Η Χατζηφανού είναι η μάνα του πατέρα των ορφανών. Ζει στη Λευκωσία με τα έχει της από τα σπίτια που νοικιάζει. Μια γυναίκα, με δυναμισμό και αλλοπρόσαλλη τακτική, σκληρή σαν την πέτρα της περιοχής. Τα εγγόνια από την κόρη της, την ξακουστή υφάντρα της Λευκωσίας, λογίζονται για τη γριά, παιδιά άλλου θεού και χωρίς κανέναν ενδοιασμό, τα διαχωρίζει από τα παιδιά του γιου της, που αν και ορφανά και κατατρεγμένα, τα παραμερίζει και νοιάζεται μονάχα, να μην τους βγει το όνομα και αμαυρωθεί η υπόληψη της οικογένειας.

Πρόκειται για μια ψυχογραφία προσώπων που κουβαλούν μια ενστικτώδη καχυποψία και ανασφάλεια. Εμπειρίες και στάσεις ζωής, που σημάδεψαν καταλυτικά την ύπαρξή τους. Είναι καταφανής η εμμονή της συγγραφέως να ανιχνεύει την ψυχολογία των ηρώων της, όμως ποτέ δεν είχε φτάσει σε τόσο μεγάλο βάθος. Ο τρόπος σκέψης τους αποδίδεται μέσω του ρεαλιστικού διαλόγου, που αποτυπώνει την ταυτότητα τους και αποκαλύπτει τις αρχές και τη φιλοσοφία τους. Η συγγραφέας προβάλλει καταστάσεις αλλοτρίωσης. Οι γονείς αναγκάζονται να αποχωριστούν τα παιδιά τους και να τα στείλουν δουλικά και μισταρκούς σε ξένα σπίτια, ή να τα εγκαταλείψουν σε κάποιο ορφανοτροφείο, γιατί δεν αντέχουν τη θλίψη στα μάτια τους, κάθε φορά που ζητάνε ένα πιάτο φαΐ. Η φτώχεια και η στέρηση σπρώχνουν τις κοπέλες σε δρόμους χωρίς προορισμό, όπου το χρήμα χρησιμοποιείται ως μέτρο αξιολόγησης. Ένα κοινωνικό σύστημα, όπου οι έχοντες και κατέχοντες χρησιμοποιούν τη δύναμή τους ως μέσο επικράτησης. Μια εποχή όπου οι αξίες χρησιμοποιούνται αντιστρόφως ανάλογα , όπως στην περίπτωση του Γιανναρά, του θείου της Γαλατούς, ο οποίος υπό τον μανδύα της κοινωνικής του θέσης δρα ανενόχλητος σε βάρος ανυπεράσπιστων ανθρώπων.

Ως δουλικό, στο σπίτι της θείας Χρυσάνθης, της αδερφής του πατέρα της, η Γαλάτεια βιώνει ένα γεγονός, που την αποδεκατίζει και την στρέφει ενάντια στον ίδιο της τον εαυτό, εξανεμίζοντας και τα τελευταία ίχνη συναισθήματος. Μόλις στα δεκατρία της, έρχεται αντιμέτωπη με την όψη μιας πραγματικότητας που την καταρρακώνει. Μεγαλώνει απότομα, σε μια ηλικία, όπου τα παιδιά κοιτάζουν τ' αστέρια και ονειρεύονται. Η Γαλατού, αποστρέφει το βλέμμα, η λάμψη των αστεριών αντανακλά την πληγή της καρδιάς της, μια πληγή που μολύνει τη ζωή της ολόκληρη.

Η ηρώίδα απελευθερώνεται, αφού έχει χορτάσει πόνο, αφού έχει έρθει αντιμέτωπη με την πιο βαθιά αγωνία και τις ενοχές. Καταφέρνει να αποδράσει από τη δίνη των γεγονότων, αντιπαλεύοντας με δυνάμεις που γύρεψαν να τη τιθασεύσουν. Δεν

γεννήθηκε για να ζει στο περιθώριο. Το ανυπόταχτο του χαρακτήρα της λειτουργεί ως ανάχωμα στα κτυπήματα της μοίρας.

Το χρήμα που μπαίνει αιφνιδίως στη ζωή της, δίνει απρόσμενη τροπή στην εξέλιξη του μύθου. Η φτώχεια και η στέρηση εξαφανίζονται ως διά μαγείας. Γίνεται πλούσια μεγαλοκυρά, αλλάζει συνήθειες και τρόπο ζωής, ακολουθεί πιστά τις επιταγές της μόδας της εποχής, έχει στη διάθεσή της αγαθά, που ποτέ δεν φαντάστηκε. Κι από Γαλατού γίνεται κυρία Γαλάτεια με τα σπίτια και τα έχει της, μια σειρά από μαγαζιά που τους έδιναν αδρά ενοίκια κι ένα εστιατόριο στην παραλία, που δεν προλάβαινε να εξυπηρετεί την πελατεία του. Η δυστυχία αποτρέπεται, όμως η πληγή της καρδιάς παραμένει ανοικτή. Όταν ο άνθρωπος, χάσει την εμπιστοσύνη του, αντικρίζει τη ζωή με άλλη λογική, την προσμετρά διαφορετικά και στην περίπτωση της Γαλάτειας, η ψυχρή λογική εκτοπίζει το συναίσθημα. Δεν θ' αγαπήσει κανέναν, εκτός από τον άνθρωπο, που δεν την αγάπησε ποτέ, έναν κιτρινιάρη, κακομούτσουνο, όπως γράφει χαρακτηριστικά η συγγραφέας. Γι' αυτό και όταν συναντά τον Ερμόλαο, τον άνθρωπο που την αγάπησε πραγματικά, δεν συγκινείται από τον παράφορο έρωτά του. Η ζωή δεν την αγάπησε και η Γαλάτεια εκδικείται. Η ψυχρή μάσκα πίσω από την οποία κρύβεται η ηρωίδα είναι τοποθετημένη από τα παιδικά της χρόνια. Η συναισθηματική ένδεια, μεταγγίζει στην ηρωίδα μια καθαρά ορθολογιστική σκέψη, ασύμβατη προς την αγάπη που αισθάνεται γι' αυτήν ο Ερμόλαος. Φθάνει στο σημείο να τον εγκαταλείψει σε μια στιγμή καθοριστική της ζωής τους. Κι αυτό για ν' αποφύγει τη δέσμευση, που θα της στερούσε το δικαίωμα να ζήσει όπως αυτή ήθελε ή απλώς από αντίδραση στα πρέπει και στα δέθεν.

Η ηρωίδα είναι μια αληθινή γυναίκα, γνήσια, αυθόρμητη, που δεν της ταιριάζουν τα στεγανά. Προσπαθεί να επιβιώσει κόντρα στους δύσκολους καιρούς, να μη χάσει τις ισορροπίες της και να επαναφέρει στη ζωή της τη χαμένη αισιοδοξία. Η Γαλάτεια είχε άστρο και δεν σκόπευε να το αφήσει να χαθεί, θα το κυνηγούσε ως την άκρη του κόσμου. Προπορεύονταν της εποχής της, δεν είχε καμιά σχέση με τις κοπέλες που έσκυβαν υποτακτικά το κεφάλι. Ήθελε ν' ακούγεται η γνώμη της και δεν δίσταζε να υψώνει τη φωνή της όταν την έπνιγε το άδικο. Γεννήθηκε για να διεκδικήσει, να κτίσει και να γκρεμίσει οτιδήποτε υψώνονταν εμπόδιο στον δρόμο της. Ονειρεύτηκε την ευτυχία με τον δικό της τρόπο, την κράτησε επιχρυσωμένη στα χέρια της όσο έπαιρνε και δεν την κυνήγησε όταν κινδύνευσε να τη χάσει. Η αξιοπρέπειά της δεν της επέτρεψε να εκπέσει ηθικά.

Γράφει η συγγραφέας: «Το άστρο της Γαλάτειας Λαζαρίδη θα διαγράψει την τροχιά ενός μετεωρίτη, που πέφτει άδοξα στη γη.». Στο σημείο αυτό εντοπίζεται το στοιχείο της αριστοτελικής περιπέτειας. Η κατάσταση στην οποία περιήλθε η

ηρωίδα μεταστρέφεται. Το χρήμα παύει να υπάρχει στη ζωή της, όμως δεν μένει εκτεθειμένη. Πρόλαβε να ζήσει, να νιώσει, την απόλαυση που προσφέρουν τα υλικά αγαθά, να αγαπηθεί από έναν μεγαλέμπορο και έναν βασιλιά. Η ομορφιά της υπήρξε το εισιτήριο στον κόσμο της χλιδής κι όταν αυτή εξανεμίστηκε έμεινε η ομορφιά της ψυχής, που την έκρυβε επιμελώς πίσω από τις αγαθοεργίες και το κοινωφελές έργο που επιτέλεσε αθόρυβα. Πίσω από τη φαινομενική σκληρότητα ο αναγνώστης μπορεί να διακρίνει τις ευαισθησίες ενός ανθρώπου που συναισθάνονταν τον πόνο και τη δυστυχία του κόσμου. Η άλλη όψη της Γαλάτειας Λαζαρίδη ήταν τρυφερή. Έχει να κάνει με τη δύναμη της θέλησης και την έντονη επιθυμία να βρει λύσεις και να φέρει πίσω στη ζωή της την ευτυχία, την οποία αντιλαμβάνεται ως αξία μέσα στον ίδιο τον άνθρωπο και όχι έξω από αυτόν. Αντλεί δύναμη από τη φιλία, την επαφή με βασανισμένους ανθρώπους που η μοίρα τους στέρησε το δικαίωμα να ζήσουν και τα μετουσιώνει σε υπομονή, θάρρος, αλληλεγγύη. Ακόμα και οι κατάρες που εξαπέλυε σε στιγμές αδυναμίας δεν μπόρεσαν να την απομακρύνουν ψυχικά από τον άνθρωπο που αγάπησε. Ίσως γι' αυτό, γράφει η Βασιλική Σκουτελά, η ζωή της επεφύλαξε μια ηλιαχτίδα από το μακρινό της παρελθόν, που ήρθε να αποκαταστήσει τη διασαλευθείσα τάξη, επιφέροντας την κάθαρση.

Επιλογικά η συγγραφέας, ανατρέχει σε κειμήλια από το μακρινό παρελθόν της Γαλατούς. Ένα βαθύ πιάτο μ' ένα γαλάζιο τριαντάφυλλο στο κέντρο, απ' αυτά που απολάμβανε τη σούπα της στο αρχοντικό του Ξερού. κι ένα αποξηραμένο τριαντάφυλλο. Παραδίπλα το αρχοντικό με τους άσπρους τοίχους και τα καφέ παράθυρα, λείψανο μιας άλλης εποχής.

Τι μπορούμε να αποκομίσουμε μέσα από τη δοκιμασία της Γαλάτειας;

Μα φυσικά, χαρά, εμπιστοσύνη στις δυνάμεις μας, ισορροπία και το κυριότερο εσωτερική γαλήνη! Η ευτυχία έχει να κάνει, κυρίως, με τον ήρεμο εσωτερικό μας κόσμο και λιγότερο με τα υλικά αγαθά.

Η Βασιλική Σκουτελά μας υποβάλλει ένα κέρδος που δε μεταβάλλεται, δεν απειλείται από κανέναν παράγοντα, αλλά παραμένει αθάνατο κεκτημένο.